PC-1601100202030301 Seat No. ________

M. A. (Sem. III) (CBCS) (W.E.F.-2016) Examination

May / June - 2018

Sanskrit

(Alankarshastra Kavyamimansa)

(New Course)

Time : $2\frac{1}{2}$ Hours] [Total Marks : **70**

સૂચના/Instructions :

(૧) કોઈપણ પાંચ પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો.
(1) Attempt any five questions.
(૨) દરેક પ્રશ્નનાં ગુણ સરખા છે.
(2) All question carry equal marks.
(૩) જમણી બાજુના અંક ગુણ દર્શાવે છે.
(3) Right side figure indicate marks.

૧ નીચેનામાંથી કોઈપણ **બે** પેરેગ્રાફનું આવશ્યક વિવરણ સાથે ભાષાંતર કરો : **૧૪**
1 Translate any **two** passages of the following with explanatory notes : **14**

(१) तत्र वर्णानां स्थानकरण प्रयत्नादिभिः निष्पत्तिनिर्णयिनी शिक्षा आपिशलीयादिका । नाना शाखाधीतानां मन्त्राणां विनियोजकं सूत्रं कल्पः । सा च यजुर्विद्या । शब्दानामन्वाख्यानं व्याकरणम् । निर्वचनं निरुक्तम् । छन्दसां प्रतिपादयित्री छन्दोविचितिः । ग्रहगणितं ज्योतिषम् ।

(२) शब्दार्थौ ते शरीरं, संस्कृतं मुखं, प्राकृतं बाहुः जघनमपभ्रंशः, पैशाचं पादौ, उरो मिश्रम् । समः प्रसन्नो मधुर उदार ओजस्वी चासि । उक्तिचणं ते वचः रस आत्मा, रोमाणि छन्दांसि, प्रश्नोत्तर प्रवहिनकादिकं च वाक्केलिः, अनुप्रासोपमादयश्च त्वामलङ्कुर्वन्ति ।

(३) सा च द्विधा कारयित्री भावयित्री च । कवेरूपकुर्वाणा कारयित्री । साऽपि त्रिविधा सहजाऽऽहार्यौपदेशिकी च । जन्मान्तरसंस्कारापेक्षिणी सहजा । जन्म संस्कारयोनिराहार्या । मन्त्रतन्त्राद्युपदेशप्रभवा औपदेशिकी ।

(४) पदानामभिधित्सितार्थग्रन्थनाकरः सन्दर्भो वाक्यम् । 'तस्य च त्रिधाऽभिधाव्यापारः' इत्यौद्भटाः । वैभक्तः शाक्तः शक्तिविभक्तिमयश्च । प्रतिपदं श्रुयमाणासूपपद विभक्तिषु कारकविभक्तिषु वा वैभक्तः । लुप्तास्वपि विभक्तिषु समाससामर्थ्यात्तदर्थावगतौ शाक्तः । उभयात्मा च शक्तिविभक्तिमयः ।

૨ નીચેનામાંથી કોઈપણ **બે** પેરેગ્રાફનું આવશ્યક વિવરણ સાથે ભાષાંતર કરો : ૧૪

2 Translate any **two** Passages of the following with explanatory notes : **14**

(१) रमणीयता च लोकोत्तराह्लाद जनकज्ञानगोचरता । लोकोत्तरत्वं चाह्लादगत–श्चमत्कारत्वापर पर्यायोऽनुभव साक्षिको जातिविशेषः । कारणं च तदवच्छिन्ने भावनाविशेषः पुनः पुनरनुसंधानात्मा । 'पुत्रस्ते जातः' 'धनं ते दास्यामि' इति वाक्यार्थधी जन्यस्याह्लादस्य न लोकोत्तरत्वम् । अतो न तस्मिन्वाक्ये काव्यत्वप्रसक्तिः ।

(२) यत्तु प्रोञ्चः 'अदोषौ सगुणौ सालंकारौ शब्दार्थौ काव्यम्' इत्याहुः, तत्र विचार्यतेशब्दार्थयुगलं न काव्यशब्द वाच्यम्, मानाभावात् । काव्यमुच्चैः पठ्यते, काव्यादर्थोऽवगम्यते, काव्यं श्रुतमर्थो न ज्ञातः इत्यादि विश्वजनीनव्यवहारतः प्रत्युत शब्दविशेषस्यैव काव्यपदार्थत्व प्रतिपत्तेश्च ।

(३) तस्य च कारणं कविगता केवला प्रतिभा । सा च काव्यघटनानुकूलशब्दार्थोपस्थितिः । तद्गतं च प्रतिभात्व काव्य कारणतावच्छेदकतया सिद्धो जातिविशेष उपाधिरूपं वा सखण्डम् । तस्याश्च हेतुः क्वचिद् देवतामहापुरूष प्रसादादि जन्यम् दृष्टम् । क्वच्चि विलक्षण व्युत्पत्ति काव्य करणाभ्यासौ । न तु त्रयमेव ।

(४) यैरपि नाटये शान्तो रसो नास्तीत्यभ्युपगम्यते तैरपि बाधकाभावान्महाभारतादि–प्रबन्धानां शान्तरसप्रधानतया अखिललोकानुभव सिद्धत्वाच्च काव्ये सोऽवश्यं स्वीकार्यः । अंत एव 'अष्टौ नाटये रसाः स्मृताः' इत्युपक्रम्य 'शान्तोऽपि नवमो रसः' इति मम्मट भट्टा अप्युपसमहार्षः ।

૩ 'काव्यपाकस्वरूप' અંગે રાજશેખરે નોંધેલા વિવિધ મંતવ્યો ચર્ચો. ૧૪

3 Discuss various views narrated by Rajshekhar about 'काव्यपाकस्वरूप'. **14**

અથવા/OR

૩ ''રાજશેખરનું 'કાવ્યહેતુ' વિષયક દૃષ્ટિબિંદુ અન્ય આચાર્યોથી સર્વથા ભિન્ન છે'' આ વિધાન ચર્ચો. ૧૪

3 "Rajshekhar's view about काव्यहेतु is completely different from that of others" – Discuss the statement. **14**

૪ જગન્નાથે આપેલ કાવ્યભેદોને વિસ્તારથી સમજાવો. ૧૪

4 Explain fully the type of काव्य (काव्यभेदाः) as given by Jagannath. 14

અથવા/OR

૪ જગન્નાથની રસમીમાંસાને વિસ્તારથી સમજાવો. ૧૪

4 Explain in details 'रसमीमांसा' of जगन्नाथः. 14

૫ નીચેનામાંથી કોઈપણ **બે** પર ટૂંકનોંધ લખો : ૧૪

5 Write a short note on any **two** of the following : 14

(१) काव्यपुरुषोत्पत्तिः ।

(२) कविप्रकाराः ।

(३) स्थायिभावाः ।

(४) वीररसः ।